

Till Utredare Mats Wiberg

Stockholm 2024-11-22

Angående kommittédirektivet En modern jaktlagstiftning

Djurskyddet Sveriges vision är ett samhälle där människor visar respekt och medkänsla för alla djur. Vi jobbar för att alla djur ska behandlas väl, oavsett om de lever vilt, hålls för människans sällskap eller föds upp för att bli eller producera mat. Alla djur ska ha rätt att utföra sina naturliga beteenden och skyddas från lidande. När djur avlivas eller slaktas ska det ske fritt från rädsla och smärta. Vi vill med detta brev framföra våra åsikter gällande jakt och jaktlagstiftningen. Några av nedanstående åsikter faller förmodligen utanför utredningens uppdrag, men vi anser att det är viktigt att dessa framkommer och ser detta som ett bra tillfälle.

Djurskyddet Sverige välkomnar en översyn av jaktlagstiftningen, som är utdaterad på många plan. Däremot är vi oroliga över syftet. Syftet med en översyn bör inte vara att i första hand gynna jakt, utan att undersöka hur jakten påverkar ekosystemen, vilka typer av jakt som i kan utövas och vilken typ av jakt som inte längre bör accepteras. Vi menar att, för att det svenska utövandet av jakten fortsatt ska ha acceptans hos medborgarna, bör större hänsyn tas till de vilda djuren som individer och jaktformer som inte längre kan ses som humana måste fasas ut. Det vi vet nu men inte visste i slutet av 80-talet, när nuvarande jaktlagstiftning kom till, gällande djurs beteende, förmåga till lidande och plats i ekosystemet måste prägla den nya lagstiftningen. Vi ser därför att en modern jaktlagstiftning inte ska ge lika stort utrymme för jaktmedel, generösa jakttider och arter som får jagas som den nuvarande gör.

Jakt erbjuder naturupplevelser och bra livsmedel om den utförs på ett etiskt sätt. Jakt är i vissa fall även ett verktyg för att hålla ekosystemen i balans, eftersom de i nuläget är beroende av mänsklig påverkan, till följd av den obalans som människan har skapat. Därför ser vi att vissa jaktformer fortfarande ska tillåtas och även uppmuntras. Jakt efter vildsvin som utförs på ett sätt som är säkert för både det jagade viltet och där köttet kan komma allmänheten till nytta är ett sådant exempel. Eftersöksjägare gör en stor djurskyddsinsats när de, oavsett tid på dygnet, spårar efter exempelvis trafikskadat vilt.

Jaktlagstiftningen är otydlig

Enligt jaktlagstiftningen är allt vilt i grunden fredat. Men denna skrivelse anser vi är ett spel för gallerierna då det finns otroligt många undantag och endast väldigt få djur de facto är helt fredade. Alla i Sverige häckande fåglar är fridlysta, men ändå jagas många av dem. Det är en mycket otydlig lagstiftning som har lett till uppfattningen hos många jägare att det mesta vilt är jaktbart.

Alla djur, tama som vilda, har ett egenvärde och ska respekteras. Vilda djur benämns oftast i ett ekologiskt sammanhang, där de är en del av ett ekosystem. Det är en mycket viktig aspekt, men det innebär även att vilda djur inte ses som individer. Alla regelverk kring jakt måste i första hand utgå från de enskilda djurens biologi och välfärd, inte endast från ett ekosystemperspektiv. Vilda djur är inte främst en resurs för människan att bruka, utan har ett egenvärde och rätt att finnas i de ekosystem där de ingår. Antal personer som löste jaktkort var under 2022-2023 knappt 300 000, vilket ger att knappt 3 % av Sveriges befolkning jagar aktivt. Trots detta upplever vi att jägarnas

intressen ges större utrymme än andra naturupplevelser så som viltskådning och friluftsliv. Antal jägare kan jämföras med Friluftsrådet som har 110 000 medlemmar, Scouterna som är drygt 76 000, Svenska Naturskyddsföreningen som har 200 000 medlemmar och Birdlife som har ca 16 500 medlemmar. Alla dessa föreningars medlemmar är aktiva i naturen och tillsammans fler till antalet än jägarna. Till dessa organisationer kan även läggas många orienteringsklubbar, brukshundsklubbar och andra sportklubbar som utövar sina aktiviteter i de svenska skogarna. Svenska folket rör sig mycket i naturen. Att barn mår bra av att vara ute mycket är välkänt och att ta en tur i naturen under helger och andra ledigheter är en vanlig fritidssysselsättning. Ungefär 40 procent av den svenska befolkningen från 16 år och äldre var ute i skog och mark på fritiden minst en gång i veckan enligt SCB:s undersökning 2022¹. Vi menar att detta måste sättas i perspektiv till de 300 000 jägarna och att inte se till att jakten i första hand ska främjas, utan att den istället ska anpassas till hur samhället i stort ser på naturen och de vilda djuren.

Det enda skydd de vilda djuren har är jaktlagstiftningen där ansvaret läggs på jägarna i allmänna skrivningar som säger att jakten skall bedrivas så att viltet inte utsätts för onödigt lidande och så att människor och egendom inte utsätts för fara. Djurskyddet Sverige anser att vilda djur, inklusive fisk, ska omfattas av en djur- och artskyddslag (eller skyddslagstiftning) där de erkänns som levande och kännande individer och inte främst ses som en resurs för människan att bruka.

Sedan gällande jaktlags införande har mycket hänt inom forskning om djurs beteende. Dagens lagstiftning utgår i första hand från att alla jaktformer som bedrivs är accepterade, men tar för lite hänsyn till de vilda djurens etologi och ekologi. Exempel på detta är att det är tillåtet att jaga med hjälp av fällor och snaror, levande fåglar får användas som lockbete och att djur får jagas där de söker skydd, i bohålor och gångar i grytjakt. Den senare kan bedrivas genom att hundar under flera timmar befinner sig nere i gryten och jägarna samtidigt gräver fram det vilda djuret för att avliva det. Det förekommer även jakt på djur som varken används till livsmedel eller tillvaratas på annat sätt, exempelvis grävling, räv och fåglar. Inte heller är all denna jakt befogad för att reglera viltstammen. Vi menar att det i en modern jaktlagstiftning inte finns plats för jakt som inte är etisk.

Det ska tas stor hänsyn till djurens artspecifika egenskaper när till exempel tillåtna jakttider och jaktmetoder utvärderas och beslutas. Både fysiskt och psykiskt lidande hos de jagade djuren måste begränsas genom jaktlagstiftningen eftersom det i utredningsdirektivet står att samhällets syn på jakt, viltvård och djurskydd har förändrats sedan nuvarande jaktlagstiftning infördes. Vi menar att uttrycket "social licence to operate" bör lyftas in gällande jaktens utövande, alltså att man ska ha allmänhetens acceptans för det man gör. Ska jakt accepteras i det moderna samhället är det av största vikt att man hittar acceptans även hos den stora majoritet av Sveriges befolkning som inte jagar och det gör man bäst genom att inte längre tillåta jaktformer som orsakar djuren onödigt lidande. Djurskyddslagstiftningen, som reglerar hur tamdjur får hållas och behandlas bygger på vetenskap och här väger man in djurens naturliga beteende i högre grad än vad jaktlagstiftningen gör.

I en undersökning som gjorts av Savanta på uppdrag av Djurskyddet Sverige och Eurogroup for animals m.fl. i oktober 2023 ställdes frågor till 10 000 personer på landsbygden i tio länder, varav 1000 personer i Sverige. De svenska resultaten visade att 81 % av de svarande är positiva till att förbjuda jaktmetoder som orsakar onödigt lidande för de jagade djuren. Vi ser detta som en viktig signal till utredningen där man måste beakta de vetenskapliga underlag som visar på jaktmetoder som orsakar djuren lidande. Samma undersökning visar även att mer än två tredjedelar (67 %) av

¹ <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/levnadsforhallanden/levnadsforhallanden/undersokningarna-av-levnadsforhallanden-ulf-silc/pong/tabell-och-diagram/ett-urval-av-diagram/varit-ute-i-skog-och-mark-pa-fritiden-varje-vecka-under-de-senaste-12-manaderna-ulf-2023/>

de svarande i Sverige är positiva till att förbjuda jakt på djur som föds upp i fångenskap och släpps ut för att jagas. Endast 8 % anser att det är felaktigt att förbjuda detta förfarande. Det framkommer även att endast 8 % anser att det är viktigare att bibehålla jakttraditioner i Sverige än att arbeta med biologisk mångfald och djurskydd.

Jakthundar

Gällande jakthundar finns i nuvarande lagstiftning inga specifika krav på hundarnas och förarnas lämplighet. Vi menar att detta inte är i linje med jaktlagens 27§ där det står att viltet inte ska utsättas för onödigt lidande. Skarpa hundar som förföljer vilt måste sluta användas och striktare regler för hundanvändning införs i jaktlagstiftningen. Hundanvändningen måste anpassas så att de vilda djuren inte stressas eller riskerar att utsättas för lidande. Exempelvis anser vi att det är acceptabelt att använda långsamdrivande hundar vid rådjursjakt och älghundar som håller avstånd och endast skallar på älgen, men inte går nära den. Däremot anser vi inte att hundanvändning vid vildsvinsjakt ska vara tillåten och inte heller grytjakt med hund. Det förekommer avarter av både jakthundsanvändning och jakthundsträning, men det finns även ett nytänkande bland många jakthundsägare där man förstått vikten av gott samarbete mellan hund och hundförare och hur detta kan påverka viltet på ett mildare sätt. Därför anser vi att det ska införas regler kring hundanvändning och krav på att hundförare ska vara utbildade av personer som använder träningsmetoder och jaktmetoder som är vetenskapligt befästa, både utifrån viltets etologi och hundens etologi. Detta ska även gälla andra djur, exempelvis illrar som kan användas i jakt.

Användande av grävling vid grytanlagsprov

Enligt djurskyddsförordningen finns ett undantag från förbudet att utsätta djur för lidande vid prov som säger att levande grävling får användas vid grytanlagsprov. 2021 presenterade SLUs vetenskapliga råd den rapport som beställts av Naturvårdsverket i syfte att sammanställa forskning om grävlingars lidande vid grytanlagsprov med levande grävling. Det framgår i rapporten med tydlighet att grävlingarna är utsatta för lidande vid dessa prov. Sedan rapporten lämnats in har Regeringskansliet meddelat att de bereder frågan. Trots flera påstötningar från Djurskyddet Sverige har inget presenterats. Vi önskar därför att denna fråga tas upp i utredningen kring jaktlagstiftningen och att utredningen föreslår att man förbjuder hållande av grävling, samt förbjuder att levande grävling används vid grytanlagsprov, trots att detta inte står i jaktlagstiftningen. Enligt den norska viltföreskriften² är det inte tillåtet att träna hundar på vilt som hålls i fångenskap sedan 2020. Vi tycker att Sverige ska följa Norge i denna fråga. Det finns andra möjligheter att utvärdera hundars lämplighet att jaga grävling, om denna jakt fortsatt ska vara tillåten. I tidningen Svensk Jakt den 26 augusti 2019 finns ett reportage om hur robotgrävlingar används vid grytanlagsprov. Grythundklubbens ordförande Jan Johansson kommenterade då metoden med robotgrävling; *-Det känns inte modernt att en grävling lever i hägn i 10–15 år, blir uppgrävd och skälld på av hundar en timme i veckan. Vad är det för ett liv? Det här är framtiden, jag ser bara fördelar.*

Krav på jägare

För att få jaga i Sverige ska man ha avlagt jägarexamen. I jaktlagen står idag att Regeringen får överlämna åt sammanslutning på jaktens och viltvårdens område att anordna prov, att utfärda

² <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2020-04-01-565>

bevis om avlagda prov samt att ta ut avgift för proven. Detta ger att det är jägarintresseförbunden som har monopol på utbildningarna. Här ser vi att det skulle vara en fördel att involvera naturintresseförbunden gällande de delar som handlar om viltets biologi och etologi. Det skulle, enligt oss ge en större acceptans för jakten bland allmänheten och bättre kunskap om djurens etologi hos jägarna.

Media har under vintern 2023-2024 rapporterat om hur utländska jägare hyr eller köper jaktmark i Sverige men inte följer jaktlagstiftningen och lagstiftningen om djurskydd som gäller för jakthundar. Ögonvittnesskildringar har till TV4, i oktober 2023, även beskrivit jakten på följande sätt "De utländska jägarna rör sig i större drivkedjor, med laddade bössor från att de kliver ur sina bilar och ett stort antal lösa hundar. De hundar som inte återvänder när jakten är slut lämnas kvar på fjället och de som är kvar i bilarna sitter inlåsta i timmar." För att säkra att svensk lagstiftning följs anser vi att utländska jägare, som jagar i Sverige, ska ha svensk jägarexamen eller endast få jaga med en guide som har fullt ansvar för jakten och hundanvändningen. Detta skulle även vara mer rättssäkert och rättvist för de svenska jägarna, som inte får jaga utan avlagd jägarexamen.

Vi anser även att de svenska jägarna regelbundet ska uppdatera sig inom området jakt och vilt. Ekosystemen förändras snabbt i klimatförändringarnas tid, men även på grund av annan mänsklig påverkan som till exempel skogsavverkning. För jägarexamen genomförs ett teoretiskt prov, men det saknas i skrivande stund krav på att en jägare ska hålla sig uppdaterad inom det teoretiska området. Vi tror att ett krav på regelbunden uppdatering av artkunskap och lagstiftning även skulle gynna jägarna. Även skjutproven anser vi ska göras regelbundet, något som säkert skulle uppskattas av seriösa jägare som alltid ser till att "skjuta in bössan" årligen. Vi upplever att det är gammal hävd som gäller i många jaktsammanhang och det är svårt att implementera ny vetenskap. Därför ser vi det som viktigt med regelbundna uppdateringar för jägare gällande nya rön och artkunskap, samt genomgång av vilka förändringar som sker i den svenska faunan.

I samband med den föreslagna uppdateringen av jägarexamen tycker vi att jägaren även ska genomgå en läkarundersökning där också synen utvärderas. Mot bakgrund av rapporter om jägare som skjutit tamdjur, andra jägare, motionärer och hundar, tycker vi att det är viktigt att säkerställa att jägarnas syn fungerar. Vi menar även att i de fall en person får sina vapen beslagtagna eller vapenlicensen indragen ska det även utredas om jägarexamen ska dras in. I de fall där en person inte är lämplig att inneha vapen pga. vapenbrott, jaktbrott eller vissa sjukdomar är det inte heller acceptabelt att man deltar i jakt.

Fisk saknas i lagstiftningen

Gällande fisk så saknas det helt och hållet skydd för dem i lagstiftningen, detta trots att det är Sveriges mest jagade vilt. Vem som helst kan, utan kunskaper, fiska i svenska vatten och det finns inga krav på att fiskar ska bedövas och avlivas snabbt och smärtfritt. Detta trots att forskningen visar att fiskar lider om de inte bedövas och avlivas korrekt³. Djurskyddet Sverige anser att det ska införas en obligatorisk utbildning och prov för fritidsfiskare, i likhet med jägarexamen. Vi menar även att "catch and release", alltså att som nöje fånga fisk med syfte att släppa tillbaka den, ska förbjudas. Fisk som fångas med krok skadas i munnen, som är mycket känslig. De hålls även i luften, där de inte kan andas, under flera minuter⁴. Vidare anser vi att det måste införas en

³ Robb, D. & Kestin, S. Methods Used to Kill Fish: Field Observations and Literature Reviewed. *Animal Welfare*;11(3):269-282. 2020.

⁴ Davie, P. & Kopf, R. Physiology, behavior and welfare of fish during recreational fishing and after release. *New Zealand Veterinary Journal*, 54(4), 161-172. 2006.

bestämmelse om att fiskar som fångas inte ska tillåtas att kvävas till döds, utan bedövas och avlivas på ett snabbt och effektivt sätt.

Jaktmetoder och påverkan på de djur som jagas.

Jakt med fällor, snaror och lockfågel måste förbjudas. Att behandla tamdjur på motsvarande sätt är inte förenligt med djurskyddslagen och dess föreskrifter. Exempel från djurskyddslagstiftningen är att en kattfälla ska vittjas omedelbart efter fångst och att djur får inte bindas på ett för dem plågsamt sätt. Att då tillåta snaror och fällor i jakt på vilda djur, som är skygga och riskerar att skada sig allvarligt är direkt förkastligt. Vi menar att detta är en kvarleva från förr, då svåra tider gjorde att vi behövde jaga för vår överlevnad och då åt man även det vilt som fångades. Det är inte endast fysiska skador som ska vägas in i bedömningen här. Vilda djur som fångas på detta sätt upplever en enorm stress. Vid godkännande av fällor utvärderas endast hur de påverkar djuren fysiskt, men försök har visat att djuren visar stressrelaterade beteenden vid fällfångst⁵.

Användning av blyammunition är till viss del reglerat i och med att sådan inte får användas vid våtmarker. Dock råder det förvirring kring vad som anses vara en våtmark. Vi menar att det bör tas ett större steg i att fasa ut användning av blyammunition helt och hållet. Det är välkänt hur bly påverkar vår miljö och hela ekosystem och det faktum att det är svårt att ersätta blyammunition i vissa typer av vapen kan inte vara en begränsande faktor. Det är extremt viktigt för ekosystemet att det inte tillåts att tungmetaller används vid jakt.

Eftersök

Krav på eftersök av påskjutet eller skadat vilt gäller, enligt nuvarande jaktlagstiftning, inte alla vilda djur, vilket vi anser är fel. Om ett djur utsätts för lidande, eller riskerar att utsättas för lidande menar vi att det är en självklarhet att djuret ska spåras upp och om det behövs, avlivas. Därför anser vi att det ska införas krav på att alla djur som är påskjutna eller trafikskadade ska eftersökas. Även nivån på ersättningen till eftersöksjägare behöver ses över och höjas, så att det fortsatt ska gå att rekrytera duktiga och seriösa jägare.

Vilka arter ska få jagas och när?

Nuvarande lagstiftning säger att allt vilt är fredat, men jaktförordningen ger undantag för de flesta arter. Flera arter jagas, trots att de varken gör skada eller populationen behöver minska. Inte heller används några produkter från dessa djur. Denna typ av jakt anser vi inte har plats i en modern jaktlagstiftning och inte i ett modernt samhälle. Den lär inte heller ha acceptans hos allmänheten i framtiden. Inte heller bör denna typ av jakt ingå i ett begrepp som "viltvård".

Jakttiderna behöver justeras för att bättre synka med djurens cykler och beteende. Ett flertal jakttider tangerar djurens parnings- och brunsttid och det är även tillåtet att bedriva jakthundsträning under tider då djuren är känsliga och exempelvis har ungar. Det finns skräckexempel på hur lodjur och björn med ungar jagas av jakthundar och flyr upp i träd. Att djuren inte ens är skyddade under de tider då de är extra känsliga, exempelvis när en tid av dräktigheten har gått, är inte i linje med en modern jaktlagstiftning.

⁵ Fahlman, Å., Lindsjö, J., Norling, T.A. *et al.* Wild boar behavior during live-trap capture in a corral-style trap: implications for animal welfare. *Acta Vet Scand* 62, 59 2020.

Skydds jakt

Ibland behöver djur jagas för att skydda egendom. Men Djurskyddet Sverige anser att reglerna för när skydds jakt får bedrivas på eget initiativ samt naturvårdsverkets tillstånd för skydds jakt är alltför generösa. Det måste finnas utökade krav på att andra åtgärder ska vidtas innan skydds jakt bedrivs. Skrämsel- och skyddsåtgärder måste vara de första åtgärderna och om skydds jakt bedrivs utan att andra åtgärder först vidtagits ska det ses som ett jaktbrott. Vi anser att skydds jakt på eget initiativ helt bör tas bort ur jaktlagstiftningen. En del av de arter som omfattas av detta är fredade och även rödlistade, vilket gör att man måste övervaka stammarna, och fri skydds jakt kan då inte få förekomma.

Gällande skydds jakt på stora rovdjur ser vi ett behov av långt större åtgärder av förebyggande arbete som gynnar både rovdjur och tamdjursägare. För att skydds jaktbeslut ska tas anser vi att djurägarna ska redovisa vilka åtgärder som vidtagits för att förebygga angrepp på tamdjur. Medel från EU kan sökas i större omfattning och användas för att arbeta för samexistens med stora rovdjur. Om detta arbete verkligen görs finns inte samma behov från naturskyddsorganisationer att överklaga de beslut som fattas om skydds jakt. Det innebär att dessa åtgärder även skulle lösa en stor del av den infekterade konflikt som är i nuläget, vilket även är i linje med den forskning som finns⁶.

Licens jakt

Licens jakten som sker på stora rovdjur samt skyddade arter är hårt omdebatterad. Vi menar att det i större grad måste utredas hur skador orsakade av rovdjur kan förebyggas. Detta gäller både för rovdjur som lodjur, varg och björn, samt skador orsakade av sälar. Vid det senare menar vi att sälarna får skulden för konkurrens om fiskebestånden, men man beaktar inte trålningsfisket som pågår och inte heller arbetas det för bättre åtgärder för att förebygga skador.

Vi anser även att det noggrannare behöver utredas vilka som ska få jaga de stora rovdjuret. Vi anser inte att licens jakt på dessa ska genomföras alls, men vi är även införstådda med att den frågan inte omfattas av utredningen. Under den licens jakt på björn som nyss genomförts, kom rapporter från polisen i Jämtland/Härjedalen om berusade jägare och jägare som uppfört sig olämpligt vid insamlingsstationerna, samt att hundanvändningen inte följt reglerna och att jakten skett med motordrivna fordon⁷. Detta visar att det är alltför enkelt för jägare att få delta i jakten på stora rovdjur. Därför menar vi att det endast är skydds jakt på dessa djur som ska genomföras, efter att alla förebyggande åtgärder vidtagits. Denna skydds jakt ska endast få utföras av jägare med statligt uppdrag och efter en utredning om deras kompetens.

Tillsyn och kontroll

Vi anser att det måste införas mer kontroller av jakt och jaktträning. Fler tillsyningsmän eller specialutbildade poliser som arbetar på fältet måste till. Idag pågår jakt i de svenska skogarna utan att någon som helst tillsyn sker. Återigen vill vi påpeka att, för att allmänheten i fortsättningen ska ha acceptans för jakt, bör dels reglerna uppdateras och anpassas till den forskning som finns, men det behöver även finnas kontroller av en så pass, ur djurvälståndssynpunkt, riskfylld verksamhet. Det finns även en gammal tradition med alkohol i vissa jaktsammanhang, och även om de flesta jägare avstår alkohol under och innan jakt förekommer det fortfarande till viss del. Eftersom det är

⁶ Elbroch, M., Treves, A., Perspective: Why might removing carnivores maintain or increase risks for domestic animals? Biological Conservation, Volume 283, 2023

⁷ <https://polisen.se/aktuellt/nyheter/nord/2024/augusti/premiarveckan-pa-bjornjakt-har-passerat/>

en högst riskfylld verksamhet måste det vara nolltolerans för alkoholkonsumtion under jakt. Här skulle vi önska att utredningen visar på problematiken för polisen att nykterhetstesta jägare. Polisens befogenheter kring detta verkar enligt nuvarande lagstiftning begränsas till trafik.

Vi hoppas att utredningen inte endast tar hänsyn till jägarnas intressen, utan ser till vad en modern jaktlagstiftning bör innehålla och även beaktar forskningen kring djurs beteende, förmåga till lidande och plats i ekosystemet, men även hur ekosystemen förändras och de etiska aspekterna i jakten, samt hur jakten i framtiden ska bedrivas för att få allmänhetens acceptans.

För Djurskyddet Sverige

Åsa Hagelstedt
Generalsekreterare

Anna Lundvall
Sakkunnig